

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
DÁMASA RUIZ-JARABOJA COLOMERJA,
predstavljeni 16. oktobra 2008¹

I – Uvod

vrhovno sodišče) pri obravnavni predložene zadeve.

1. Vsi dolžniki nimajo takega očeta, kot je Goriot. Radodarnost in plemenite duše so redke na imperiju trga, saj trgovci nimajo vrlin, zaradi kakršnih sta Delfina in Anastazija, nehvaležni in nečimrni hčeri, lahko živeli in razbrzdano zašli v dolgove na račun svojega nesebičnega očeta, ki je umrl sredi največje bede in pri tem blagoslavljal svoja otroka.²

3. V tem okviru je navedeno sodišče v skladu s členom 234 ES Sodišču v predhodno odločanje predložilo vprašanje, ki se nanašata na razlago člena 3(1) Uredbe (ES) št. 1346/2000 o postopkih v primeru insolventnosti³ in člena 2(1) in (2) Uredbe (ES) št. 44/2001 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah.⁴

2. Stečaj podjetja sicer ni človeška komedija, vendar je obupano vedenje tistih, ki ne morejo plačati svojih dolgov, znano že od začetkov človeštva. Pravo se poskuša spoprijeti z ukanami dolžnikov, ki so se znašli v škripcih, čeprav se včasih pri uporabi upoštevni predpisov srečuje s težavami, kot so te, na katere je naletelo Bundesgerichtshof (nemško

4. Predložitveno sodišče želi izvedeti, ali za tožbo za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju veljajo določbe Uredbe št. 1346/2000 ali Uredbe št. 44/2001, da bi lahko določilo sodišče, ki je pristojno za reševanje čezmejnih sporov.

1 – Jezik izvirnika: španščina.

2 – H. de Balzac, Oče Goriot, *Človeška komedija*, ur. EDAF, Madrid 1972, zvezek I, str. 993 in naslednje.

3 – Uredba Sveta (ES) z dne 29. maja 2000 (UL L 160, str. 1).

4 – Uredba Sveta (ES) z dne 22. decembra 2000 (UL 2001, L 12, str. 1).

5. Tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju imajo svoje korenine v paulijanski tožbi, ki je mehanizem civilnopravne zaščite, s katerim so upniki zaščiteni v primeru razpolaganja s premoženjem, pri katerem ima dolжник goljufiv namen. Tako se je treba poglobiti v razvoj in trenutno stanje obeh institutov ter razložiti navedeni uredbi, kar nam bo omogočilo določiti pristojno sodišče.

9. Landgericht je v ločenem postopku analiziralo očitke tožeče stranke in tožbo zavrnilo kot nedopustno, in sicer na podlagi ugotovitve, da nemška sodišča te tožbe ne morejo obravnavati, ker ima tožena stranka svoj sedež v drugi državi članici (Belgija), Uredba št. 1346/2000 pa se ne uporablja za tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Proti tej odločbi je bila vložena pritožba pri Bundesgerichtshof, ki je najvišje pritožbeno sodišče.

II – Dejansko stanje

6. Družba Frick Teppichboden Supermärkte GmbH (v nadaljevanju: dolжник) je 14. marca 2002 družbi Deko Marty Belgium NV (v nadaljevanju: tožena stranka) plačala 50.000 eurov. Čeprav je tožena stranka družba belgijskega prava s sedežem v Belgiji, je bil znesek nakazan na bančni račun na njeno ime pri KBC Bank v Düsseldorfu v Nemčiji.

7. Naslednjega dne je dolжник začel postopek v primeru insolventnosti pri Amtsgericht Marburg; predlogu je bilo ugodeno 1. junija istega leta. V sklepu o uvedbi postopka je bil kot stečajni upravitelj naveden Christopher Seagon (v nadaljevanju: tožeča stranka).

8. Tožeča stranka je pri Landgericht Marburg vložila tožbo za izpodbijanje pravnih dejanj in zahtevala vrnitev 50.000 eurov, ki jih je prejela tožena stranka.

III – Pravni okvir

A – Pravni okvir Skupnosti

1. Uredba št. 1346/2000 o postopkih v primeru insolventnosti

10. Spor se nanaša na razlago predpisov o mednarodni sodni pristojnosti glede Skupnostne ureditve v zvezi z insolventnostjo. Vendar je treba upoštevati *splošen* pravni okvir, ki vpliva na kolizijo zakonov na tem

področju, in preučiti pravo, ki ga je treba [...]“ uporabiti, ter pravila v zvezi s priznavanjem odločb.

12. Določbe o pravu, ki se uporablja, iz Uredbe št. 1346/2000 so tesno povezane z zgoraj navedenim pravilom. Člen 4(1) in (2)(m) tako določa:

11. Člen 3(1) in (2) Uredbe št. 1346/2000 vsebuje določbe o sodni pristojnosti za postopke v primeru insolventnosti, ki imajo posledice v Skupnosti.

„1. Če ta uredba ne določa drugače, je pravo, ki se uporablja za postopke v primeru insolventnosti in njihove učinke, pravo države članice, na katere ozemlju so bili uvedeni postopki, v nadaljnjem besedilu ‚država, v kateri so bili uvedeni postopki‘.

„1. Sodišča držav članic, na katerih ozemlju je središče dolžnik[ov]ih glavnih interesov, so pristojna za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti. Pri družbi ali pravni osebi se, dokler se ne dokaže nasprotno, domneva, da je središče dolžnik[ov]ih glavnih interesov registrirani sedež.

2. Pravo države, v kateri so bili uvedeni postopki, določa pogoje za uvedbo, vodenje in končanje teh postopkov. Zlasti pa določa:

[...]

2. Kadar je središče dolžnikovih glavnih interesov na ozemlju države članice, so sodišča druge države članice pristojna za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti zoper navedenega dolžnika samo, če ima ta poslovalnico na ozemlju navedene druge države članice. Učinki teh postopkov so omejeni na dolžnikovo premoženje, ki se nahaja na ozemlju slednje države članice.

(m) pravila v zvezi z ničnostjo, izpodbojnostjo ali neizvršljivostjo pravnih dejanj, ki so v škodo vseh upnikov.“

13. Na dejanja, ki so v škodo upnikov, se nanaša člen 13, ki dopolnjuje pravila iz določbe, navedene v prejšnji točki:

v poglavju II. V tem primeru sta posebej pomembna člena 16(1) in 25(1) in (2).

„Člen 16

„Člen 4(2) se ne uporablja, če oseba, ki je imela korist od dejanja, ki je v škodo vsem upnikom, dokaže, da:

Načelo

1. Vsaka odločba o uvedbi postopkov v primeru insolventnosti, ki jo sprejme sodišče države članice, pristojno po členu 3, se prizna v vseh drugih državah članicah od trenutka, ko začne učinkovati v državi, v kateri so bili uvedeni postopki.

- je za navedeno dejanje odločilno pravo države članice, ki ni država, v kateri so bili uvedeni postopki, in

[...]

Člen 25

- v ustreznem primeru pravo ne dopušča nobenega sredstva za izpodbijanje navedenega dejanja.“

Priznavanje in izvršljivost drugih odločb

14. Priznavanje in izvrševanje odločb je v Uredbi št. 1346/2000 obravnavano

1. Odločbe sodišča, katerega odločba o uvedbi postopkov se prizna v skladu s členom 16, ki zadevajo vodenje in končanje postopkov v primeru insolventnosti, in poravnave, ki jih je odobrilo navedeno sodišče, se

prav tako priznajo brez kakršnih koli nadaljnjih formalnosti. Take odločbe se izvršijo v skladu s členi 31 do 51, razen s členom 34(2) Bruseljske konvencije o pristojnosti in izvrševanju sodb v civilnih in trgovinskih zadevah, kakor je bila spremenjena s Konvencijo o pristopu k tej konvenciji.

2. Uredba št. 44/2001

15. Splošne predpise o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb vsebuje Uredba št. 44/2001, s katero je v pravo Skupnosti prenesena nadomeščena Bruseljska konvencija iz leta 1968. V členu 1, pri določitvi področja uporabe uredbe, je navedeno:

Prvi pododstavek prav tako velja za odločbe, ki so neposredno sprejete na podlagi postopkov v primeru insolventnosti in so z njimi tesno povezane, četudi jih je sprejelo drugo sodišče.

„Člen 1

1. Ta uredba se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, ne glede na naravo sodne oblasti. Zlasti ne zajema davčnih, carinskih ali upravnih zadev.

Prvi pododstavek prav tako velja za odločbe o varovalnih ukrepih, sprejete po vložitvi zahtevka za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti.

2. Ta uredba se ne uporablja za:

2. Priznavanje in izvršitev drugih odločb, ki niso navedene v odstavku 1, ureja konvencija iz odstavka 1, pod pogojem, da se navedena konvencija uporablja.“

[...]

- (b) stečaj, postopke v zvezi z likvidacijo plačilno nesposobnih podjetij ali drugih pravnih oseb, postopke prisilne poravnave in podobne postopke;

[...]“

18. Čeprav v zakonodaji vprašanje ni urejeno, je Bundesgerichtshof v sodbi z dne 11. januarja 1990 potrdilo, da te tožbe izhajajo iz stečajnega postopka in so tesno povezane z njegovim potekom.⁵ Zadevna sodba je bila izdana v sporu o pristojnosti sodišč Zvezne republike v stečajnem postopku, ki je imel posledice tudi v drugih državah članicah. Opredelevitev izpodobitnih pravnih dejanj je nemško vrhovno sodišče podalo po tem, ko je analiziralo člen 1 nadomeščene Bruseljske konvencije (zdaj Uredba št. 44/2001), v kateri stečaj ni omenjen. Sodišče je odločilo, da se Konvencija ne uporabi, ker spada izpodbijanje pravnih dejanj v ureditev „stečaja“ in določbe o pristojnosti iz Konvencije zato zanje ne veljajo.

B – Nacionalni pravni okvir

16. V nemškem stečajnem pravu so ukrepi za zaščito stečajne mase urejeni v členu 129 in naslednjih Insolvenzordnung (zakon o insolventnosti) z dne 5. oktobra 1994.

17. Vendar nemška ureditev ne vsebuje posebnih pravil o mednarodni sodni pristojnosti glede tožb za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. V skladu z Uredbo št. 1346/2000 Insolvenzordnung v členih 3 in 102, ki urejata mednarodno pristojnost, ne vsebuje določil, ki bi se neposredno nanašala na paulijanske tožbe.

IV – Vprašnji za predhodno odločanje

19. V postopku, ki ga je začel stečajni upravitelj Christopher Seagon proti družbi Deko Marty Belgium NV, je Bundesgerichtshof s sklepom z dne 21. junija 2007 Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašnji:

- „1. Ali so sodišča države članice, na območju katere je bil uveden postopek zaradi insolventnosti nad dolžnikovim premo-

⁵ – Sodba Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija) z dne 11. januarja 1990 (IX ZR 27/89).

ženjem, v skladu z Uredbo o postopkih v primeru insolventnosti mednarodno pristojna za odločanje o tožbi za izpodbijanje pravnih dejanj v primeru insolventnosti zoper toženo stranko, ki ima statutarne sedež v drugi državi članici?

V – Prvo vprašanje za predhodno odločanje

Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen:

2. Ali je tožba za izpodbijanje pravnih dejanj insolventnega dolžnika zajeta v členu 1(2)(b) Uredbe o sodni pristojnosti?“

22. Predložitveno sodišče je Sodišču postavilo vprašanje, katerega obravnava zahteva predhodno analizo pojmov. V bistvu gre za to, da se ugotovi, ali civilna tožba – v obravnavanem primeru tožba za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju – zaradi svoje povezave s stečajem spada v okvir postopka v primeru insolventnosti. Za začetek se je treba osredotočiti na to tožbo ter preučiti njen nastanek in poznejši razvoj.

A – Tožba za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju v kolizijskem pravu Skupnosti

20. V roku, ki je predpisan v členu 23 Statuta Sodišča, so stališča podali tožeča in tožena stranka v sporu v glavni stvari, vladi Helenske republike in Češke republike ter Komisija.

1. Izvor in razvoj tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečajnem pravu

21. Na obravnavi 11. septembra 2008 so svoja stališča ustno predstavili predstavnik C. Seagona ter predstavniki Helenske republike in Evropske komisije.

23. Zaščita upnikov pred zvižajnimi ravnanji dolžnikov se je sčasoma precej izpopolnila. Prva pravna razmišljanja o tej težavi so se

pojavi v rimskem pravu, čeprav za te začetke nista značilni umerjenost in pravičnost.⁶

24. *Actio per manus iniectio*, prvotna različica tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj, je bila izvršilno sredstvo, s katerim je upnik dobil pravico, da dolžnika – celo vključno z njegovo družino – proda kot sužnja ali ga ubije, če je bil obstoj posojila ugotovljen s sodbo ali priznanjem.⁷ Na tretji plošči zakonika dvanajstih plošč je najbolj izrazito ponazorjena strogost rimskega procesnega prava, s tem ko se pogloblje o dolgovih konča s slovitim rekom *adversus hostem aeterna auctoritas esto* (zato, večna veljava nasproti sovražnikom).⁸

25. V obdobju med letoma 150 in 125 pr. n. št. je neki pretor po imenu Paulus, o katerem je

malo znanega⁹, prispeval k premostitvi formalizma prvotnih civilnih tožb in zasnoval oseben in diskrecijski pristop, ki je upniku omogočil izpodbijati dejanja, ki jih je dolžnik izvedel goljufivo in v njegovo škodo.¹⁰ Stoletja pozneje je bila v Digestah potrjena bolj dovršena različica *actio pauliana*, ki je nastala z združitvijo slednje in *interdictum fraudulentum*¹¹ v njegovi klasični obliki. Od takrat je *actio pauliana*, ki ima za podlago *alienatio* (odtujitev), sestavljena iz *eventus fraudis* (oškodovanje), *fraus* (prevara) in *participatio fraudis* (goljufivi namen).

26. Dva tisoč let je dovolj dolgo obdobje za razvoj prava in napredek njegovih uporabnikov. Vendar je genij rimskih pravnikov dosegel, da so se najpomembnejše značilnosti paulijanske tožbe ohranile nedotaknjene vse do danes. Kljub razlikam med ureditvami držav članic imajo rešitve, s katerimi se odgovarja na razpolaganja s premoženjem

6 – Veliki španski strokovnjak za rimsko pravo Xavier D'Ors je eno od svojih del začel tako, da je izpodbijanje goljufivih ravnanj označil za enega od najtežavnejših in najbolj spornih problemov v vsem rimskem pravu. (El interdicto fraudulentario en el derecho romano clásico, Rim-Madrid 1974, str. 1).

7 – Postopek *manus iniectio* je potekal tako: če po tridesetih dneh od razglasitve ugotovitvene sodbe dolžnik ni plačal, ga je upnik, po potrebi tudi na silo, privedel pred sodnika in naznanil: „Naloženo ti je bilo, da mi plačaš deset tisoč sestercev, in nisi jih plačal, zato se zdaj polaščam tebe, ki si bil obsojen na deset tisoč sestercev.“ (Gayo 4,21)

8 – Za nekatere komentatorje je ta izraz dokaz za obstoj pravila, da osebni dolgovi niso zastarali. Drugi so menili, da se „sovražnik“ nanaša na tiste, ki niso imeli rimskega državljanstva in proti katerim je upnik svojo pravico lahko uveljavljal kadarkoli. Brez ugiibanja o ustreznem branju besedila, nesorazmernem ali diskriminatornem, pa je rimsko pravo nadaljevalo razvoj po prijetnejših poteh.

9 – Skrivnostni pretor Paulus je sprožil veliko razpravo med strokovnjaki za rimsko pravo: nekateri so menili, da gre za pravnega svetovalca Pavla, ki je bil leta 222 pr. n. št. pretorjanski perfekt. Drugi pa so menili, da razvoj imena temelji na procesu, ki se razvije v bizantinskem obdobju. Tako to opisuje Planiol, M. v *Traité élémentaire de droit civil*, osma izdaja, Pariz, LGDJ, 1920–1921, str. 1413, in podrobneje Collinet, P., „L'origine byzantine du nom de la Paulienne“, *Nouvelle revue historique de droit français et étranger*, 43, 1919.

10 – Ankum, J.A., *De geschiedenis der „actio pauliana“*, Zwolle Tjeenk Willink, 1962; Coing, H., „Simulatio und Fraus in der Lehre des Bartolus und Baldus“, v *Festschrift P. Koschaker*, zvezek III, 1939, str. 402 in naslednje; D'Ors, X., navedno zgoraj, str. 203; Gutiérrez, F., *Diccionario de Derecho Romano*, Editorial Reus, Madrid 1982, str. 25, in Torrent, A., *Manual de Derecho Privado Romano*, Librería General, Zaragoza 1995, str. 381.

11 – Digeste, knjiga XXII, zvezek I, 38.4: „Prav tako je treba vrniti plodove fabijanske in paulijanske tožbe, s katero se izpodbija odtujitev v škodo upnikom; pretor namreč posreduje, da bi bilo stanje tako, kot bi do odtujitve ne prišlo, kar se zdi pravično, saj ima beseda ‚boš povrnil‘, ki jo pretor uporabi v tem ediktu, dovolj širok pomen, da zajame tudi vrnitev plodov.“ (Paulus 6 ad Plaut).

v škodo upnikov, skupen „genski zapis“. Tako je danes paulijanska tožba izjema od pravila, da pogodba velja samo med strankama, s tem da odstopa od pravila, da kdor pri pogodbi ni udeležen, zaradi njenih pravnih posledic ne more imeti niti koristi niti škode.¹² V večini nacionalnih ureditev je upoštevano, da bistvo paulijanske tožbe ni v *nadomestilu*, temveč v *ohranitvi* pravic, ki jih ima upnik do dolžnikovega premoženja. Z vidika procesnega prava pa to pomeni, da se tožba izvrši proti tretji osebi, ki je pridobila sporno blago, čeprav se praviloma postopek začne proti dolžniku, zato da ima možnost pritožbe.

stranke, medtem ko jih stečajne določbe razširijo na celotno stečajno maso, torej v korist vseh upnikov – ta posebnost je bila v stečajnem pravu sprejeta kot splošno načelo, ki ga ponazarja latinski rek *par conditio creditorum*.¹⁵

27. V razvoju paulijanske tožbe v stečajnem pravu je prišlo do pomembnih razlik.¹³ Prva prelomnica se pojavi v imenu; v ureditvah stečajnega prava je namreč dobila ime „tožba za izpodbijanje pravnih dejanj“. ¹⁴ Bistvena razlika med paulijansko tožbo v civilnem pravu in med tožbo za izpodbijanje pravnih dejanj v stečajnem postopku je v njunih učinkih; splošna ureditev namreč učinke omejuje na posamezne upnike, ki so tožeče

28. V nekaterih nacionalnih ureditvah, kot na primer francoski, se razlika med civilno-pravnim sredstvom in sredstvom v stečajnem postopku razširi tudi na ureditev ničnosti, saj lahko stečajni upravitelj uveljavlja ničnost določenih dejanj po samem pravu, medtem ko je splošna ureditev paulijanske tožbe omejena na razglasitev ničnosti.¹⁶ Ta posebnost je prisotna tudi v britanskem sistemu, v katerem je določeno, da se razpolagalna dejanja razglasijo za nična po samem pravu, čeprav je to odvisno od razloga, s katerim so utemeljena.¹⁷ Primerno je tudi poudariti, da je v stečajnem pravu manj poudarjen subjektivni dejavnik paulijanske tožbe, po katerem mora tožnik dokazati goljufivi namen dolžnika. V nasprotju z njeno ustreznico civilnega prava se v določbah o izpodbijanju pravnih dejanj v stečaju tak namen navadno domneva, s tem pa se tudi obrne dokazno breme.¹⁸

12 – Načelo, ki je v latinskem reku opredeljeno kot *res inter alios acta aliis neque nocere, neque prodesset potest*.

13 – Forner Delaguya, J. J. (izd.) v *La protección del crédito en Europa: la acción pauliana*, Bosch, Barcelona 2000, opravi primerjalno analizo paulijanske tožbe, tako s civilnopravnega vidika kot z vidika stečajnega prava.

14 – Označuje se jo tudi kot „acción rescisoria“ [tožba za preklid pravnih dejanj], ki vsebuje tudi druge posebne tožbe za ponovno vzpostavitev stečajne mase.

15 – Po mnenju Beltrán, E., Artículo 49 v Rojo, A. in Beltrán, E., *Comentario a la Ley Concursal*, ur. Thomson-Civitas, Pamplona 2004, str. 990, obstajajo različna poimenovanja načela, pa tudi različni koncepti: načelo enakega obravnavanja upnikov, načelo prirejenosti upnikov, načelo izključne uporabe predpisov o stečaju ali načelo sorazmernosti. Glede nemškega prava glej Balz, M. in Landfermann, H.-G., *Die neuen Insolvenzgesetze*, druga izdaja, Dusseldorf 1999.

16 – V francoskem pravu, Terré, F., Simler, P. in Lequette, Y., *Droit Civil. Les obligations*, ur. Dalloz, sedma izdaja, Pariz 1999, str. 969 in 970.

17 – Goode, R., *Principles of Corporate Insolvency Law*, ur. Sweet & Maxwell, London 2005, str. od 411 do 413.

18 – V italijanski ureditvi je bil tako na primer z Real Decreto 267/1942 spremenjen člen 708 in naslednji trgovskega zakonika iz leta 1885, da bi se iz stečajnih postopkov odstranile subjektivne zahteve. V španskem pravu je bil prav tako opuščen dokaz goljufivega namena iz člena 71 zakona o stečaju 77/2003 z dne 9. julija.

29. Drugi dokaz samostojnosti tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v razmerju do paulijanske tožbe je subsidiarnost slednje, saj lahko stečajni upravitelj vloži civilno tožbo le, če niso izpolnjeni pogoji, ki so v stečajnem pravu predvideni za uporabo tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj (navadno gre za zastaralne roke, ki so določeni v zakonodaji o insolventnosti).¹⁹

2. Tožba za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju in pravo Skupnosti o mednarodni sodni pristojnosti

30. V sekundarni zakonodaji Skupnosti in sodni praksi Sodišča je bilo veliko pozornosti posvečene paulijanski tožbi v civilnem pravu in njeni ustreznici v stečajnem postopku, kar je potrditev, da se je v Uniji ustalila ločitev med tožbo, ki jo predvideva splošno obligacijsko pravo, in posebnim pravnim sredstvom iz okvira stečajnega prava, ki je posebej pomembna ločitev na področju kolizijskih pravil, saj lahko opredelitev v tem ali onem smislu privede do drugačnih rešitev.

19 – V francoskem sistemu je treba posebej omeniti sodbo Cour de cassation (senat za trgovinske zadeve) z dne 8. oktobra 1996. Enako rešitev ponuja špansko pravo, v katerem je glede na teorijo paulijanska tožba podrejena tožbi za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Tako trdi León, F., „Artículo 71. Acciones de reintegración“, v Rojo, A. y Beltrán, E., prav tam, str. 1319 in 1320.

31. V zadevi Reichert²⁰, v kateri se je Sodišče srečalo s težavo razlage, se je razpravljalo o tem, ali se paulijansko tožbo predloži sodišču, ki ga je določala nekdanja Bruseljska konvencija (zdaj Uredba št. 44/2001) za obligacijskopravno tožbo ali za stvarnopravno tožbo. Spora med zakoncema Reichert in Dresdner bank se je nanašal na goljufivo darilo v obliki nepremičnine v Franciji sinu zakoncev. Dresdner bank je zoper zakonca Reichert vložila paulijansko tožbo pri sodiščih v Francoski republiki, torej v državi, v kateri je bila nepremičnina, in se tako ravnala po *locus rei sitae*. Ker je bila pristojnost francoskega sodišča izpodbijana, je Tribunal de grande instance de Grasse Sodišču v predhodno odločanje predložilo vprašanje, v katerem je spraševalo o veljavi Bruseljske konvencije za civilno paulijansko tožbo.

32. Sodišče je preučilo značilnosti tožbe in ugotovilo, da gre za obligacijskopravno, in ne stvarnopravno tožbo, zaradi česar se pristojnost ne določi glede na *locus rei sitae*. Sodišče je raziskalo lastnosti paulijanske tožbe v francoskem pravu in ugotovilo, da „temelji na terjatvi, osebni pravici upnika v razmerju do dolžnika, katere namen je zaščititi jamstvo, ki ga za upnika predstavlja dolžnikovo premoženje. Če je tožba uspešna, je njen učinek tak, da razpolagalno dejanje, ki ga je dolžnik

20 – Sodba z dne 10. januarja 1990 v zadevi Reichert in Kockler (C-115/88, Recueil, str. I-27).

opravi v škodo upnika, za slednjega nima učinka.“²¹ Čeprav o tem ni izrecno odločilo, iz sodbe izhaja, da je pristojno sodišče države članice, v kateri ima tožena stranka stalno prebivališče.²²

33. Po tej razlagi tožbe v njeni civilnopravni različici je sledil precejšen razvoj dogodkov v zvezi s tožbo za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Določbe Bruseljske konvencije so v zadevi Gourdain²³ Sodišču znova olajšale opredelitev tega tipa tožb; Sodišče je odločilo, da se Bruseljska konvencija ne uporablja, če se izpodbijana tožba nanaša na postopek prisilne poravnave ali prekinitev plačil.

34. Vemo, da se nekdanji člen 1(2), točka 2, Bruseljske konvencije in veljavni člen 1(2)(b) Uredbe št. 44/2001 ne uporabljata za določene primere, kot na primer „stečaje, poravnave med stečajnimi dolžniki in upniki ter podobne postopke.“ V zadevi Gourdain je Sodišče ugotovilo, da so stečajne tožbe del takih „podobnih postopkov“, vendar če gre za tožbe, ki „so neposredna posledica stečaja in so strogo omejene na postopek prisilne poravnave ali prekinitev plačil z omenjenimi značilnostmi.“²⁴

35. Sodišče je zato civilnopravno paulijsko tožbo umestilo v okvir Bruseljske konvencije, medtem ko je iz njega izločilo tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju, ker je menilo, da zanje ne veljajo kolizijska pravila iz člena 1(2), točka 2.

36. Moram poudariti, da je ta izključitev iz sodbe Gourdain temeljila na *neposredni povezavi* med tožbo in postopkom v primeru insolventnosti.²⁵ Vendar Sodišče v sodbi ni navedlo samostojne Skupnostne opredelitve tožb za izpodbijanje pravnih dejanj. Nasprotno, Sodišče je raje določilo splošna merila – ki pa so Skupnostna –, ki bi se lahko uporabila za tožbe, predvidene v nacionalnih ureditvah.²⁶ Podoben pristop je Sodišče privedel do ugotovitve, da obstaja povezava med stečajem in tožbo iz francoskega prava (ki je sporna v sporu v glavni stvari v zadevi Gourdain), pri čemer je upoštevalo te utemeljitve: prvič, da se tožbo v skladu s francoskim pravom, ki ureja postopek v glavni stvari, lahko vloži le pri sodišču, pri katerem je bil začet stečajni postopek; drugič, da lahko tožbo vložita le upravitelj ali sodišče (po uradni

21 – Prav tam, točka 12.

22 – Stališče je bilo potrjeno v sodbi z dne 26. marca 1992 v zadevi Reichert in Kockler (C-261/90, Recueil, str. I-2149). Borrás, A., Revista Jurídica de Catalunya, 1990, str. 1133 in naslednje, in 1992, str. 2149 in naslednje, obravnava obe sodbi. Prav tako glej Forner Delaguna, J. J., „La acción pauliana ante el TJCE“, Revista de Instituciones Europeas, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales 1991, str. od 635 do 637.

23 – Sodba z dne 22. februarja 1979 v zadevi Gourdain (133/78, Recueil, str. 733).

24 – Prav tam, točka 4.

25 – Bermejo Gutiérrez, N. in Rodríguez Pineau, E., „Normas de protección de acreedores: entre el derecho de sociedades y el derecho concursal“, Indret, št. 4, 2006, str. 22 in 23, ter Enríques, L. in Gelter, M., „Regulatory Competition in European Company Law and Creditor Protection“, European Business Organization Law Review, št. 7, 2006, str. 440.

26 – Kar je povzročilo „nacionalno“ uporabo prakse iz zadeve Gourdain, ki se je upoštevala pri vsaki tožbi za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju, kot kažejo med drugim sodbe Tribunal de Bari (Italija) z dne 27. januarja 2004, RDIPP, 2004, str. od 1386 do 1390; Arrondissementsrechtbank Leeuwarden z dne 31. maja 1979; High Court, Chancery Division (Manchester) z dne 5. maja 2005, ILP, 2005-9, str. 552 in naslednje, in Cour de Cassation (Chambre commerciale) z dne 24. maja 2005, RCDIP, zvezek 94, 2005, str. 489 in naslednje. V zvezi s tem glej tudi Bermejo Gutiérrez, N. in Rodríguez Pineau, E., prav tam, str. 22 in 23.

dolžnosti); tretjič, da je tožba vložena v imenu in interesu stečajne mase in, četrtič, da je v stečajnih predpisih predviden drugačen rok za njeno vložitev.²⁷

37. V sekundarnem pravu tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju niso bile deležne tako velike pozornosti. Uredba št. 1346/2000 o postopkih v primeru insolventnosti se v tem pogledu gotovo zdi dvoumna, kar pa bom obravnaval v nadaljevanju.

38. Posebno omembo pa zasluži tudi Bruseljska konvencija iz leta 1995 o postopkih v primeru insolventnosti, oblikovana pod okriljem Evropske skupnosti, ki pa se ni uresničila, ker je niso sprejele vse države članice.²⁸ Čeprav je vsebina neuresničene konvencije ustrezala Uredbi št. 1346/2000, so bila njena določila opremljena z razlagalnim poročilom, ki so ga pripravile in se o njem pogajale države članice.²⁹ Dokument sta pripravila profesor Miguel Virgós Soriano

z Universidad Autónoma de Madrid in luksemburška sodnica Etienne Schmit, ki sta sodelovala tudi pri oblikovanju konvencije.³⁰ V točki 77 poročila sta avtorja odločno navedla, da čeprav v besedilu ni omenjeno procesno načelo *vis attractiva concursus*, je kljub temu deloma upoštevno. Dobesedno navajajoč sodbo v zadevi Gourdain trdita, da je podana vez privlačnosti, če „se tožbe [...] povzamejo neposredno iz stečajnega prava in [...] se vnesejo v postopke v primeru insolventnosti.“ Na koncu sta dodala, sledeč trdnemu logičnemu sklepanju, da „je treba za takšne tožbe, da bi se izognili neopravičljivim pravnim prazninam med obema konvencijama, uporabiti Konvencijo o postopkih v primeru insolventnosti in njena pravila o pristojnosti“.³¹

3. Povzetek

39. Ureditev postopkov v primeru insolventnosti se je precej oddaljila od splošnih določb civilnega prava, in sicer do te točke, da se je *actio pauliana* spremenila v zelo različno orodje stečajnega prava držav članic. Sodišče se je o obeh tožbah izreklo ob odločanju v sporih o pristojnosti na podlagi prava Skupnosti in ugotovilo, da so za civilne tožbe pristojna splošna sodišča Bruseljske konvencije (zdaj Uredbe št. 44/2001), iz njihove pristojnosti pa izključilo tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Ker se določbe o mednarodni pristojnosti ne uporabljajo za

27 – Sodba Gourdain, točka 5.

28 – Konvencijo so v Bruslju 22. novembra 1995 podpisali pooblaščen predstavniki Belgije, Danske, Nemčije, Grčije, Španije, Francije, Italije, Luksemburga, Avstrije, Portugalske, Finske in Švedske.

29 – Dokument Sveta št. 6500/1/96 REV1 DRS (CFC).

30 – Avtorstvo tega dokumenta razloži njegovo običajno poimevanje „Poročilo Virgós/Schmit“.

31 – Moj poudarek.

stečaje ali „podobne postopke“, je Sodišče ugotovilo, da so tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj, čeprav niso opredeljene v pravu Skupnosti, vendarle del teh postopkov, če so tesno povezane z njihovim potekom. Takšna povezava pa se določi ob upoštevanju značilnosti posamezne tožbe, kot so opredeljene v nacionalnem pravu.

ni določbe, ki jo je treba uporabiti, razlaga po analogiji omogoči sodišču uporabiti drugo določbo, ki ustreza namenu in vsebini;³² to pa ne velja v tem sporu, saj obstajajo veljavna pravila (člen 3(1) Uredbe št. 1346/2000) in druge določbe iz istega besedilu, ki nam ga pomagajo rešiti.

40. Ta ureditveni okvir in sodna praksa sta sestavljala pravo, ki je veljalo pred sprejetjem Uredbe št. 1346/2000 o postopkih v primeru insolventnosti. Menim, da je neizogibno v nadaljevanju pojasniti, ali sprejetje te uredbe potrjuje ali spreminja poudarjene ugotovitve.

43. Pravzaprav se tu pojavi razlagalna zapreka, ki zahteva razlago navedenega člena 3(1). Dvomi, ki jih ima predložitevno sodišče, izvirajo iz te razlage. Nimamo namreč opraviti s pravno praznino, temveč je treba opraviti hermenevitično nalogo.

B – Tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju in Uredba št. 1346/2000

41. Vprašanje, ki ga je postavilo Bundesgerichtshof, je mogoče skržiti v preprosto vprašanje: ali določila o pristojnosti v primerih insolventnosti iz člena 3(1) Uredbe št. 1346/2000 vključujejo tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju, čeprav v njih niso izrecno navedene?

1. Uredba št. 1346/2000 in njena kolizijska pravila

42. V nasprotju s trditvami tožeče in tožene stranke menim, da kar zadeva obravnavani primer v pravu Skupnosti ni pravnih praznin. Če v pravu ni mogoče najti rešitve problema, si je treba pomagati z razlago po analogiji. Če

44. Uredba št. 1346/2000 navidezno ne vsebuje določb o pristojnosti za odločanje o tožbi za izpodbijanje pravnih dejanj

32 – O pojmu pravnih praznin in uporabi razlage po analogiji v teoriji argumentacije v pravu glej Perelman Ch., (izd.), *Le problème des lacunes en droit*, ur. Bruylant, Bruselj 1968, in Díez-Picazo, L., *Experiencias jurídicas y teoría del derecho*, ur. Ariel, Barcelona 1973, str. od 280 do 283.

v stečaju, vendar člen 3(1) vsebuje splošno pravilo o pristojnosti, ki temelji na pristojnosti države, na katere ozemlju je središče dolžnikov glavnih interesov.³³

45. To merilo bi lahko imelo za posledico preprost izid, ki je podprt tudi z drugo utemeljitvijo tožene stranke. V členu 18(2) Uredbe št. 1346/2000 je pri navedbi pooblastil upravitelja predvideno tudi to, da lahko „vloži kakršno koli izpodbojno tožbo, ki je v interesu upnikov“; kolikor je mogoče sklepati iz prava Skupnosti, so tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj, s tem da je upravitelju dovoljeno vložiti te tožbe, ne da bi bilo v zvezi s tem določeno pravilo o pristojnosti, izključene s področja uporabe uredbe. Taka utemeljitev bi pomenila, da se mednarodna pristojnost določi po Uredbi št. 44/2001 ali po nacionalnem pravnem sistemu.

33 – To pravilo pa ne pomeni, da Uredba št. 1346/2000 ni okrepila načela *vis attractiva concursus*. V tem smislu jo potrjuje tudi poročilo Virgós in Schmitove v točki 77, v katerem avtorja ugotavljata, da „nacionalno pravo nekaterih držav članic upošteva pravilo *vis attractiva concursus*, na podlagi katerega je sodišče, ki je začelo postopek v primeru insolventnosti, pristojno ne le v postopku v primeru insolventnosti, temveč tudi za vse druge tožbe, ki sledijo iz insolventnosti. Čeprav bi prenos tega načela na mednarodno raven povzročil polemike, je osnutek Konvencije EGS iz leta 1982 v členu 15 vseboval pravilo, ki [...] je temeljilo na ‚teoriji *vis attractiva*‘ in na podlagi katerega so države članice, v katerih je bil začet postopek v primeru insolventnosti, pristojne za dolgo vrsto tožb, ki izhajajo iz insolventnosti. Niti ta člen niti ta filozofija nista bila vključena v to konvencijo.“

46. Navkljub logičnosti utemeljitve tožene stranke menim, da je bolj prepričljivo stališče tožeče stranke, saj je v nasprotju s členom 3(1) v členu 18(2) Uredbe št. 1346/2000 tožba za izpodbijanje pravnih dejanj navedena dobesedno, toda tako razlago *a contrario* je treba uporabljati previdno.³⁴ Enaka skrb se razkriva tudi v šesti uvodni izjavi Uredbe št. 1346/2000, v kateri so izraženi dvomi, ki jih imajo institucije pri obravnavi pristojnosti in tožb za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Po poudarku o prizadevanju za skladnost določb z načelom sorazmernosti je dodano, „da mora biti [...] omejena na določbe, ki urejajo pristojnost za uvedbo postopkov v primeru insolventnosti in za odločbe, ki se sprejemajo neposredno na podlagi postopkov v primeru insolventnosti in so tesno povezane s takimi postopki.“ Če bi se to izkazalo za nezadostno, je v uvodni izjavi ponovljeno, da se Uredba ne ustavi tu, saj se nanaša na „priznavanj[e] teh odločb in [...] pravo, ki se uporablja, ki prav tako ustrezajo navedenemu načelu.“

47. Jasno in razločno se kaže namen Sveta za razrešitev težav tega spora, zaradi česar se pri razlagi člena 3(1) nagibam k relativizaciji pomena člena 18(2).

34 – Ostro kritiko razlage člena 18(2), ki ga predlaga tožena stranka, poda Pannen, K. (izd.), *European Insolvency Regulation*, ur. De Gruyter, Berlin 2007, str. 125. Meni, da so se avtorji uredbe popolnoma zavedali nevšečnosti, ki bi jih povzročile tožbe, povezane s postopki v primeru insolventnosti.

48. Sistematična analiza Uredbe št. 1346/2000 bi verjetno privedla do drugačnega sklepa, kot ga predlaga tožena stranka,³⁵ saj tako člen 4(2)(m) kot člen 25(1), drugi pododstavek, vsebujeta pravilo o pravu, ki ga je treba uporabiti, in zapoved priznavanja sodnih odločb, če je njihov predmet tožba za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Poseben pomen ima dejstvo, da se ta vidik obravnava v členu 25(1), drugi pododstavek, saj je s sklicevanjem na določbe o priznanju in izvedbi Uredbe št. 44/2001 v določbi nakažano, da ta sklic „velja za odločbe, ki so neposredno sprejete na podlagi postopkov v primeru insolventnosti in so z njimi tesno povezane, četudi jih je sprejelo drugo sodišče.“ To je očiten namig na sodbo Gourdain, kar podpira stališča tožeče stranke.³⁶

49. Uredba št. 1346/2000 ne razlikuje med določbami o pristojnosti sodišč in določbami o priznavanju. V resnici sta v razmerju vzajemnosti: odločbe, ki jih je treba priznati po členu 25, odražajo tudi področja, za katera je prisotno sodišče, pri katerem poteka stečajni postopek.³⁷

50. Ob upoštevanju predstavljenih razlogov je mogoče razločiti voljo Sveta po ureditvi

postopkovnega reda za tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju z razsežnostmi na področju Skupnosti. Preizkus iz Uredbe št. 1346/2000 kaže, da molk uredbe glede pristojnosti za odločanje ni popoln, temveč le delen. To dejstvo podpira rešitev, ki jo je predlagalo Sodišče; vendar naj se pred tem ustavim še pri vlogi, ki jo mora odigrati Uredba št. 44/2001.

2. Skupna razlaga uredb št. 1346/2000 in 44/2001

51. Da bi se zagotovilo, da se na podlagi člena 3(1) Uredbe št. 1346/2000 pristojnost na podlagi *vis attractiva* prizna sodišču, pri katerem poteka stečajni postopek, je treba ugotoviti, ali Uredba št. 44/2001 v skladu s prakso iz zadeve Gourdain ne velja za tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju.

52. Tožena stranka trdi, da je začetek veljavnosti Uredbe št. 1346/2000 pomenil bistveno spremembo zakonodajnega okvira, ki je spreminila sodno prakso iz navedene sodbe Gourdain, saj je bilo treba člen 1(2), točka 2, Bruseljske konvencije iz leta 1968 razlagati široko, da se ne bi sprejela besedila Skupnosti, ki bi se lahko prekrivala. Sodba Gourdain je bila tako zadnji vezni člen v verigi, v kateri je bilo kot edini člen vdeleno besedilo, osam-

35 – Toženo stranko podpirajo grška in češka vlada ter Komisija.

36 – Enako menita Duursma-Kepplinger, H.-C., Duursma, D. in Chalupsky, E., *Europäische Insolvenzverordnung*, ur. Springer, Dunaj-New York 2002, str. 441.

37 – V tem smislu izstopa odobreno mnenje Virgós, M. in Garcimartín, F., v *Comentario al Reglamento Europeo de Insolvencia*, ur. Thomson-Civitas, Pamplona 2003, str. 66: „Zadostuje opozoriti, da uredba o insolventnosti glede področja materialnopravne uporabe ne razlikuje med pravili o pristojnosti in pravili o priznanju oziroma izvajanju: zasnovana so bila kot vzporedna pravila. Tako je seznam odločb, ki so navedene v členu 25, namenjen natančni opredelitvi vprašanj ali sporov, ki spadajo v pristojnost sodišča, pri katerem poteka stečajni postopek.“

ljeno na tem področju. V skladu s trditvami tožene stranke je s sprejetjem Uredbe št. 1346/2000 nujnost izogibati se pravnim prazninam v pravilih o pristojnosti zahtevala drugačno razumevanje navedenega predpisa, zdaj člena 1(2)(b) Uredbe št. 44/2001. Ker je predpis za določanje pristojnosti v stečajnih postopkih že obstajal, ga je bilo treba razlagati restriktivno. Po tej teoriji bi se mednarodna sodna pristojnost določila v skladu s pravili nacionalnega prava, v tem primeru nemškega.

53. Toda pristop tožene stranke ne prepriča nikogar, saj bi ga lahko sprejeli le, če člen 3(1) Uredbe št. 1346/2000 dejansko ne bi vseboval smernic o pristojnosti glede tožb za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. V skladu s pisnimi stališči češke vlade nič ne kaže na to, da v ureditvi Skupnosti na področju insolventnosti ni bilo nič določeno; poleg tega sočasna veljavnost obeh uredb utrjuje načelo neobstoja pravnih praznin, vendar ne v smislu, ki ga predlaga tožena stranka.³⁸

38 – O načelu neobstoja pravnih praznin glej Sánchez Lorenzo, S. in Fernández Rozas, J.C., *Derecho Internacional Privado*, tretja izdaja, ur. Thomson-Civitas, Pamplona 2004, str. od 64 do 67, pa tudi Virgós, M. in Garcimartín, F., op. cit., str. 62 in 63.

54. Povezanost pravnega reda Skupnosti ima dve posledici: prva je ta, da če splošni predpis ne ureja določenega vprašanja ali se sklicuje, posredno ali izrecno, na drug predpis, je treba merilo za določitev pristojnosti ugotoviti na podlagi posebnih predpisov. Druga posledica je ta, da kljub množici predpisov Skupnosti zadošča kakršen koli sklic na nacionalno pravo, in sicer ne le zaradi logike razmerja med navedenimi določili, temveč tudi zaradi razlogov učinkovitosti določb o pristojnosti in priznavanju kolizijskih pravil Skupnosti.³⁹

55. Zato ima sodba Gourdain trdno podlago in daje dragocene smernice za rešitev obravnavane zadeve.⁴⁰ Sprejetje Uredbe št. 1346/2000 ni oslabilo, temveč je še povečalo uporabnost te sodbe. Ker v pravu Skupnosti ni bila sprejeta splošna tožba za izpodbijanje pravnih dejanj, imajo značilnosti tožbe in njene poznejše povezave s stečajem poseben pomen.⁴¹ Tako preizkus izpodbijne tožbe nemškega prava daje dovolj dejavnikov, da si pomagamo s sodbo Gourdain in pojasnimo, iz katere uredbe izhaja pravilo o pristojnosti.⁴²

39 – Virgós, M. in Garcimartín, F., prav tam, str. 63, ponazarjata nesmiselne posledice takega pristopa.

40 – Vendar se sodba Gourdain ne omejuje le na tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju. Nanaša se namreč tudi na spore med stečajnim upraviteljem in dolžnikom o lastništvu predmeta v stečajni masi, spore v zvezi z pooblastili stečajnega upravitelja glede odločanja o izpolnitvi obvezujočih pogodbenih obveznosti in na tožbe zaradi odgovornosti zoper stečajnim upraviteljem.

41 – V tem smislu Pannen, K. (izd.), op. cit., str. 122 in 123.

42 – Prav tam, str. 124.

56. V členu 129 in naslednjih Insolvenzordnung iz leta 1994 je tožba za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju opisana z določenimi značilnostmi: ureja jo izključno stečajno pravo, vloži pa se lahko le v okviru insolventnosti;⁴³ vloži jo lahko le upravitelj, in sicer le za zaščito interesov vseh upnikov ali stečajne mase.⁴⁴ Pri zagotavljanju varstva dolžnikovega premoženja se tožba uporabi zoper razpolagalna dejanja *pred* začetkom stečajnega postopka, s čimer je določen rok za njeno vložitev.⁴⁵

57. Dejstvo, da gre za kontradiktorni postopek, in ne za kolektivni postopek, ki se uporabi ob stečaju, za ponazoritev ne zadoštuje neskladje med tožbo in stečajem.⁴⁶ Vse kaže na to, da gre za tožbo, ki je tesno povezana s pravno razglasitvijo insolventnosti in za vložitev katere je pooblaščen le upravitelj; s tem pa je dokazana njena nujna povezava s stečajem.

43 – Člen 129 in naslednji Insolvenzordnung (nemški zakon o insolventnosti).

44 – Člen 129(1) Insolvenzordnung.

45 – Členi 130, 132 in 133 Insolvenzordnung.

46 – Ta utemeljitev lahko privede do resničnih nesmislov, saj se mora v stečajnem postopku brezpogojno spoštovati načelo kontradiktornosti postopka, ki je eno od bistvenih zagotovil v pravu in ključno za učinkovito pravno varstvo. Lahko bi trdili, da se stečajni postopek razlikuje od običajnega civilnopravnega postopka, vendar se mi ta ugovor zdi pretirano formalističen. V stečaju morajo biti upoštevana vsa zagotovila prava, brez vsakršne izjeme od splošnosti stečaja, kot je urejen v Uredbi št. 1346/2000.

58. Tako se po skupni razlagi uredb št. 44/2001 in št. 1346/2000 ter upoštevajoč sodno prakso iz zadeve Gourdain nagibam k mnenju, da tožba za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju ni urejena v splošni ureditvi Skupnosti v zvezi s pristojnostjo. Navezna okoliščina je tako v določbah člena 3(1) Uredbe št. 1346/2000. Zdi se, da to tezo podpira tudi veliko ocen v zvezi z zakonodajno politiko, ki se skriva za evropskim stečajnim pravom. Temu vprašanju bom posvetil naslednji razdelek, vendar moram prej končati pomembno pojasnitev svoje razlage.

3. Nameni tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju in zakonodajna politika Uredbe št. 1346/2000

59. Poseganje Skupnosti v predpise stečajnega prava temelji na prizadevanju za večjo učinkovitost in pravno varnost. Da bi se izognili zmedbi v zakonodajnem okviru, ki bi odvrčal od gospodarskih poslov v Uniji, Uredba št. 1346/2000 določa jasne smernice, ki zagotavljajo stabilnost in doslednost tako pomembnih vprašanj, kot so sodna pristojnost, veljavno pravo, priznavanje in izvrševanje sodnih odločb. V sekundarnem pravu so bili na tem področju doseženi tudi drugi

napredki, ki imajo vsi enak namen in ki skupaj sestavljajo *sistem evropskega stečajnega prava*.⁴⁷ Skratka, gre za *corpus*, za katerega je značilno enoglasno prizadevanje za usklajenost pri sprejemanju sodnih odločb.⁴⁸

prinaša predvidljivo ureditev, odvrta od *forum shopping* in znižuje stroške postopka.⁵⁰ Vendar ima univerzalnost tudi svoje slabe strani, in sicer predvsem za lokalne upnike, zlasti če so daleč in imajo na voljo manj sredstev kot drugi upniki, da bi uveljavljali svoje pravice v sporu, ki poteka v državi članici, v kateri nimajo sedeža. Vendar splošne prednosti univerzalnega modela govorijo same zase, zlasti če preučimo resnično nalogo stečajnega postopka: reorganizacijo podjetja in zavarovanje terjatev. Izrazito zmanjšanje stroškov, ki bi nastali zaradi centralizacije vseh postopkov, je odločna spodbuda, da se – tako kot je v splošnem zarisano z Uredbo št. 1346/2000 – zavzamemo za univerzalni mednarodni stečajni postopek.⁵¹

60. V četrti uvodni izjavi Uredbe št. 1346/2000 se izraža ta skrb z vidika kolizij ob ugotavljanju, da se je „[z]a pravilno delovanje notranjega trga [...] treba izogibati spodbujanju strank k prenosu premoženja ali sodnih postopkov iz ene države članice v drugo, da bi se tako skušal doseči ugodnejši pravni položaj (t. i. *forum shopping*)“.⁴⁹ Upoštevajoč to idejo je bil z uredbo sprejet model *univerzalnega* mednarodnega postopka zaradi insolventnosti in odklonjen model enotne zasnove za vse kolektivne postopke zunaj ozemlja, na katerem so bili začeti.⁴⁹ Prednosti tega modela so očitne, saj

61. Gospodarski smisel izvzetja tožb za izpodbijanje pravnih dejanj iz postopka v primeru insolventnosti povzroča določene

47 – Skupaj z Uredbo št. 1346/2000 ta sistem sestavljajo Direktiva 2001/17/ES z dne 19. marca 2001 o reorganizaciji in prenehanju zavarovalnic; Direktiva 98/26/ES z dne 19. maja 1998 o dokončnosti poravnave pri plačilih in sistemih poravnave vrednostnih papirjev; Direktiva 2001/24/ES z dne 4. aprila 2001 o reorganizaciji in prenehanju kreditnih institucij in Direktiva 2002/47/ES z dne 6. junija 2002 o dogovorih o finančnem zavarovanju.

48 – Osmo uvodna izjava Uredbe št. 1346/2000 vztraja pri nujnosti „izboljšanja učinkovitosti in uspešnosti postopkov v primeru insolventnosti s čezmejnimi učinki“. Podobna skrb je ponovno izražena v šestnajsti uvodni izjavi.

49 – Toda „forum shopping“ v smislu Uredbe ni edina nezakonita praksa, ki se pojavlja. Pravo Skupnosti se bori proti *oportunistični in goljufivi* uporabi možnosti izbire sodišča, kar se zelo razlikuje od demonizacije *per se* prakse, ki jo je včasih treba podpirati. V tem smislu glej sklepne predloge v zadevi Staubitz-Schreiber, predstavljene z dne 6. septembra 2005 (C-1/04), točke od 70 do 77.

50 – Westbrook, J. L., „A Global Solution to Multinational Default“, *Michigan Law Review*, zvezek 98, 2000, str. 2313 in naslednje, in v isti številki, Guzmán, A., „International Bankruptcy: in Defence of Universalism“, str. 2186 in naslednje.

51 – V sodbi z dne 17. januarja 2006 v zadevi Staubitz-Schreiber (C-1/04, ZOdl., str. I-701, točki 25 in 26) je bila ta teorija ponovno potrjena, s tem da je Sodišče v sporu o splošnem značaju določb o mednarodni sodni pristojnosti iz Uredbe št. 1346/2000 ugotovilo, da je njen namen „izogibati se spodbujanju strank v postopku k prenosu premoženja ali sodnih postopkov iz ene države članice v drugo, da bi se tako skušal doseči ugodnejši pravni položaj“. Tega cilja pa ni mogoče doseči, če dolжник med vložitvijo zahtevka za uvedbo in izdajo odločbe o uvedbi postopka lahko prenese središče svojih glavnih interesov v drugo državo članico in tako determinira pristojno sodišče in pravo, ki se uporablja. Tak prenos pristojnosti bi bil tudi v nasprotju s ciljem, navedenim v drugi in osmi uvodni izjavi Uredbe, in sicer učinkovitim, izboljšanim in uspešnim delovanjem čezmejnih postopkov, saj bi upnikom nalagal, naj stalno sledijo dolžniku tja, kamor bi se ta bolj ali manj dokončno odločil preseliti, in bi to v praksi lahko pogosto pomenilo podaljšanje postopka.“

dvome. V skladu s stališči grške in češke vlade⁵² je univerzalno načelo, za katero se zavzema Uredba št. 1346/2000, postavljeno na glavo, saj je v skladu z njim upravitelj obvezan začeti postopek v različnih državah, in sicer po merilih mednarodne sodne pristojnosti, ki so vsebovana v drugih dokumentih, ne navedeni uredbe. Prav tako pa bi spodbudilo nastanek razlik med ureditvami, medtem ko bi se sočasno pojavili gospodarski subjekti, ki bi iskali najugodnejšo ureditev, kar bi še dodatno zmotilo normalen potek stečaja.⁵³ Čeprav bi mogoče imelo nekatere prednosti za upnike, ki imajo stalno prebivališče ali sedež v državi, v kateri je upravitelj začel postopek, pa ne smemo pozabiti na *splošni* interes, ki ga varuje stečajni postopek in ki ni le interes posameznih upnikov, temveč tudi interes premoženja insolventnega dolžnika in vseh neporavnanih obveznosti.⁵⁴

stečajni postopek stroški vedno ne zmanjšajo, kajti obstajajo primeri, ko bi bilo ugodneje odločiti o tožbah v državi članici, v kateri se premoženje nahaja, tako da ne bi porabljali časa in denarja s postopki priznavanja in izvršitve.

63. Zaradi navedenega je primerno podrobneje opredeliti univerzalnost Uredbe št. 1346/2000 za tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju.

62. Vendar pa obstajajo primeri, v katerih se zdi univerzalni model nezadosten. Predstavljajte si na primer položaj, v katerem nastopajo tudi dejavniki zunaj Skupnosti in v katerem se oslabi zagotovilo, da bo sodba, ki je bila razglašena v državi članici, v kateri je bil postopek začel, priznana tudi v tretji državi, v kateri se nahaja dolžnikovo premoženje. Poleg tega se s centralizacijo pristojnosti za

4. Pristojnost iz Uredbe št. 1346/2000 – alternativna ali izključna?

52 – Točka IV(2) in (3) stališč grške vlade in točka 4.2(16) stališč češke vlade.

53 – Zgoraj navedena sodba Staubitz-Schreiber, točka 28.

54 – Čeprav obstajajo zamisli, ki nasprotujejo stečajem, med katerimi nekatere predvidevajo njegovo odpravo, druge pa ohranitev, moje mnenje sovpada s teorijo, v kateri imata obe viziji skupni imenovalec: „uresničitev ideala pravičnosti“, na kar opozarja Bermejo Gutiérrez, N. v *Créditos y quiebra*, ur. Civitas, Madrid 2002, str. 467 in 468.

64. Predpisi Skupnosti o insolventnosti vsebujejo več pravil o sodni pristojnosti, ki pa imajo svoje posebnosti. Iz njih izhajajo, da je za začetek, potek in končanje postopka predvidena *izključna* pristojnost. Nasprotno pa za preventivne ukrepe velja *alternativna* ureditev pristojnosti.

65. Posebnosti tožb za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju zahtevajo, da pristojnost sodišč za njihovo obravnavo ni vedno izključna. Gre za – kot so jo poimenovali nekateri avtorji – *relativno izključno* pristojnost, kar je potrebno razumeti kot posebno pravico upravitelja.⁵⁵ Strinjam se s tistimi, ki trdijo, da pravica upravitelja do vložitve tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj pomeni posebno pravico do ravnanja. Tako lahko le on opravlja dejanja, ki so najprimernejša za postopek in zaščito stečajne mase.

67. Enako stališče izhaja iz člena 25(1), drugi pododstavek, navedene uredbe. Pri navajanju določb o priznavanju in izvrstitvi sodnih odločb je določena tudi obveznost priznavanja „[odločb], ki so neposredno sprejete na podlagi postopkov v primeru insolventnosti in so z njimi tesno povezane, *četudi jih je sprejelo drugo sodišče*.“⁵⁸ V uredbi se torej priznava, da odločbe, ki so bile razglašene kot posledica tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju, sprejme sodišče, pri katerem poteka stečajni postopek, ali katero drugo sodišče, ne glede na to, ali se nahaja v tej ali drugi državi članici.

66. Ta ugotovitev se opira na člen 18(2) Uredbe 1346/2000, in sicer v delu, v katerem je upravitelju omogočeno, da „lahko v katerikoli drugi državi članici sodno ali zunajsodno uveljavlja, da so bile premočnine po uvedbi postopkov z ozemlja države, v kateri so bili uvedeni postopki, odstranjene na ozemlje navedene druge države članice.“⁵⁶ Takoj nato je v členu določeno, da „lahko [upravitelj] vloži kakršno koli izpodbijno tožbo, ki je v interesu upnikov“, pri čemer se predpostavlja, da je tako sredstvo mogoče vložiti „v kateri koli drugi državi članici“, kot je navedeno v prvem odstavku tega člena.⁵⁷

68. Ta posebna pravica upravitelja je v skladu z nalogami, ki jih opravlja v okviru postopka v primeru insolventnosti. V členu 2(b) Uredbe št. 1346/2000 je opredeljen kot oseba ali organ, ki mu je zaupano „upravljanje ali unovčenje premoženja, ki je bilo odvzeto dolžniku“. Pristojnosti in obveznosti upravitelja so v državah članicah različne, vendar je za vse značilno, da upravitelj monopolizira vsa glavna dejanja stečajnega postopka. Jamči za stečajno maso, zagotavlja *par conditio creditorum* ter daje pobude za sestanke in načrte v zvezi z reorganizacijo, potrebno za sanacijo podjetja. V skladu s strateškimi odločitvami, ki jih je obvezan sprejeti, mora takrat, ko je treba vložiti zahteve za zaščito stečajne mase, izbirati med različnimi sodišči.

55 – Virgós, M. in Garcimartín, F., navedeno zgoraj, str. od 69 do 71.

56 – Moj poudarek.

57 – Pannen, K., op. cit., str. 329 in 330, ter poročilo Virgósa in Schmitove, točka 167 in naslednje.

58 – Moj poudarek.

C – Sklep

69. V teh okoliščinah menim, da je v skladu s členom 3(1) Uredbe št. 1346/2000 za obravnavo tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju zoper toženo stranko, ki ima sedež v drugi državi članici, pristojno sodišče države članice, pri katerem poteka postopek v primeru insolventnosti. Ker gre za relativno izključno pristojnost, mora upravitelj izbrati sodišče, ki je glede na izpodbijano razpolagalno dejanje primerno za najučinkovitejšo zaščito stečajne mase.

VI – Drugo vprašanje za predhodno odločanje

70. Drugo vprašanje predložitvenega sodišča se postavi, če bi Sodišče na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovorilo nikalno, zato glede na odgovor, ki sem ga predlagal za prvo vprašanje, drugega ni treba preučiti.

71. Če pa bi Sodišče odločilo drugače, kot predlagam, bi bilo treba za uredbi št. 44/2001 in št. 1346/2000 uporabiti načelo neobstoja

pravnih praznin. Na podlagi navedenega načela in povezanosti pravnega reda Skupnosti bi bila pravila o pristojnosti, ki se uporabijo za tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v stečaju, če imajo razsežnosti Skupnosti, vsebovana v teh instrumentih. Če bi Sodišče razsodilo, da člen 3(1) Uredbe št. 1346/2000 ne zajema tega tipa tožb, bi veljala Uredba št. 44/2001 in njene določbe o mednarodni sodni pristojnosti.

72. Tak sklep pa ni najbolj zaželen, saj bi to pomenilo, da sodna praksa iz zadeve Gourdain po sprejetju Uredbe št. 1346/2000 ni več veljavna. V takem primeru bi morale Sodišče izdelati skladno in celostno sodno prakso, ki bi bila primerna alternativa ugotovitvam iz navedene zadeve.⁵⁹

73. Druga možnost – prepustiti merila za določanje mednarodne sodne pristojnosti nacionalnim ureditvami glede kolizij – pa bi bila v nasprotju s koristnim učinkom, ki mu sledita obe uredbi, kot je razloženo v točki 53 teh sklepnih predlogov.

⁵⁹ – Dovolj je, če dodam, da bi bilo smiselno, da bi Sodišče, če bi prišlo do *overruling* sodne prakse iz zadeve Gourdain, predloženo zadevo obravnavalo v velikem senatu.

74. Upoštevajoč strašne posledice, ki bi jih povzročil nikalen odgovor na prvo vprašanje, se moj predlog okrepi, kot bi šlo za *reductio ad absurdum*. Tako s še večjo odločnostjo vztrajam pri utemeljitvah, ki sem jih navedel v zvezi s prvim vprašanjem predložitvenega sodišča.

VII – Predlog

75. Glede na navedene preudarke predlagam, naj Sodišče na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je zastavilo Bundesgerichtshof, odgovori:

Člen 3(1) Uredbe 1346/2000 je treba razlagati tako, da je sodišče iz države članice, pri katerem poteka stečajni postopek, pristojno za obravnavo tožbe za izpodbijanje pravnih dejanj v primeru insolventnosti zoper toženo stranko, ki ima sedež v drugi državi članici.